

st u k j e s e n b e e t j e s (4)

verzameld door
diederik egbert mus (hist.cand.)

van en over
baudet berger drees goebbels ho-tsji-min huizinga moroz nixon
presser schermerhorn van 't veer wilterdink yutzis

o i t a a t v a n d e z e m a a n d

'Naar bekend is, moet men niet trachten de geschiedenis te begrijpen door bij het begin te beginnen en naar het einde toe te werken; men krijgt een beter inzicht als men van de tegenwoordige tijd uitgaande achterwaarts werkt.'

(M.J.Yutzis, 'Krachten in de huidige Latijns-Amerikaanse revolutionaire ontwikkeling', Revolutie en contra-revolutie, Alphen a/d Rijn, p. 119)

e g o d o k u m e n t

Dingen die niet voorbijgaan. Persoonlijk geschiedverhaal van 1900 tot vandaag, verteld door Professor Dr. Jacques Presser, in beeld gebracht door Philo Bregstein. - Zo heette het alom geprezen teevee-programma rondom de op 30 april 1970 overleden historicus. Het werd twee keer uitgezonden (9 mei en 19 oktober). En de Vara heeft er goed aan gedaan - in samenwerking met Atheneum-Polak&Van Gennep - de tekst van de geluidsband ook in gedrukte vorm uit te geven (onder dezelfde titel). Het is een keurig verzorgde, ruim van fotoos voorziene brochure geworden. (24 p., f. 2.25).

In deze verhalende monoloog, die vaak wat brokkelig is, maar juist daardoor meer aanspreekt dan een gestileerd stuk proza, vertelt Presser o.m. van een samen met zijn (eerste) vrouw in de meidagen van '40 ondernomen zelfmoordpoging. Een poging die mislukte en dus 'gelukte':

'Ik dacht dat alles verloren was en mijn vrouw en ik hebben daar ook de consequentie uit getrokken: één van de zeer vele gevallen van "gelukte" zelfmoord. Teveel klassieken gelezen, gelezen hoe Seneca het had gedaan: in een bad gaan zitten dan móet het wel gelukken. We deden dat met zijn tweeën. Eén dag na de capitulatie... in zekere zin, dat klinkt misschien achteraf waanzinnig gek, in een soort ópperste zaligheid...

Nou, dat had toen het bekende verloop, niet: 't lukte, ik viel flauw en zo, maar nou ja, tóch naar de telefoon weten te gaan, goed, het bekende verhaal, een paar dagen naar het ziekenhuis... mijn vrouw knapte er direkt van op... ik ook wel na een paar dagen..... en toen gingen we weer naar ons huis terug en we leefden vrolijk en gelukkig verder...'

(Dingen die niet voorbijgaan kan worden besteld door storting van f. 2.25 op gironr. 1991 van Omroepvereniging Vara, in Hilversum. Ze hebben er misschien ook nog wel wat eksemplaren van de tekstuitgave van de drie beruchte Achter het Nieuws-uitzendingen over de politio-nale akties. Zelfde prijs).

spelbreker

In De Groene Amsterdammer, het aantrekkelijke dunne, onafhankelijke weekblad, dat binnen twee jaar een bijna volledig nieuwe redactie kreeg (Sem Davids en R.Dijkstra overleden, Han Lammers en W.G.Wolters kregen een andere baan, zodat van het oude team alleen Wouter Gortzak de op twee-na-beste journalist van Nederland, overbleef), heeft een bejaarde lezeres onlangs herinneringen opgehaald over de sport-karriè-re van W.Drees sr. Ze deed dat in een alleraardigst ingezonden stukje, dat prompt werd overgenomen door De Krant (NRC/Handelsblad 18/2/71). Omdat waarschijnlijk niet iedereen dit dagblad of De Groene (of beide leest, neem ik de bewuste lezersbrief ('Drees spelbreker', DG 20/2/71) hier even over - met een kommentaar van de oude baas zelf, dat de Krant zo goed was op te nemen.

"Uw artikeltje (Mannetjes op hte bankje, DG 6-2-71), waarin U de vraag stelt "Is de oude heer Drees eigenlijk wel zo'n aardige man" heeft mij persoonlijk zeer verheugd. Ik heb nl. plm. 60 jaar geleden deze zelfde ervaring opgedaan. Er was toen een korfbalclub D.O.S. (Door Oefening Sterk), die in de eerste klas competitie speelde. Bij deze club was ook de heer Drees aangesloten. Bij de samenstelling van het eerste twaalfstal werd de heer Drees niet als speler in dat twaalfstal gekozen.

Resultaat: de heer Drees trok zich uit de club terug, met hem zoveel leden meevoerende, dat D.O.S. achterbleef met elf spelers, daardoor gedupeerd wordende, omdat er twaalf mensen nodig zijn voor een korfbalteam.

Hij richtte toen de korfbalclub D.E.O.S. op, hetgeen betekende: Door Eendrachtige Oefening Sterk.

Ik ben nu 74 jaar en heb het genoeg gehad indertijd als invaller te mogen zorgen voor de twaalfde plaats in het zozeer gedupeerde DOS. Ik heb dus wel reden gehad om de heer Drees geen aardige man te vinden, al was het spelen fijn.

Toen er dan ook een bericht in het Vrije Volk stond, dat de heer Drees met een aantal leden van de Partij van de Arbeid uit deze partij zou treden, heb ik hem een briefje gezonden met de woorden:

"l'histoire se repète". Ik hoop maar dat hij het citaat zal hebben begrepen."

A.J.M.Blits-Nijland, Amsterdam.

Dr. W. Drees sr. zei ons vanmorgen dat in deze brief een kern van juistheid zit, "maar het is mij te machtig om op de details van dit verschil van 60 jaar geleden in te gaan." Er is inderdaad een kwestie geweest die resulteerde in een splitsing van D.O.S.-D.E.O.S., die in deze brief overigens eenzijdig wordt voorgesteld. Er is trouwens steeds een zeer goede verstandhouding tussen beide clubs geweest, aldus Dr. W. Drees.

hyena contra leerling-staatsman

Het Dagboek van Schermerhorn (oud-premier en in '46/47 voorzitter van de Commissie-Generaal voor Nederlands Indië) is door de uitgever, C. Smit (mr. dr.) bijzonder slecht geannoteerd. Alleen in het register vindt men wat nadere gegevens over de tentonele gevoerde personen. Edoch, niet van alle. Zo moeten de journalisten het meestal zonder vermelding van voorletters en geboortejaar stellen, terwijl ze er ook voor het overige wat bekaaid afkomen. Schermerhorn had het nl. niet zo op die 'persjongens', dit 'journalle', deze 'hyena's'. Hij vond dat hun activiteiten het werk van de CG vrijwel

altijd ten nadele beïnvloedde.

Reden genoeg voor Paul van 't Veer, redakteur buitenland van Het Parool en auteur van verdienstelijke stukken over de geschiedenis van Nederlands-Indië, om een scherp artikeltje te schrijven over Schermerhorns houding tegenover de pers ('Geen last van de waarheid', Hollands Maandblad, nr 277, december 1970). 'Iedereen heeft' - zo zegt van 't Veer - 'zijn favoriete theorie over de mislukking van Linggadjati en vreselijk geklungel van vier jaar oorlog en half-oorlog, (-)'. De zijne is 'dat Linggadjati is mislukt door de opzettelijke geheimhouding van de onderhandelingen en alles wat daarmee verband hield, mislukt dus door de absolute miskennis van de rol die openbaarheid in de democratische besluitvorming moet spelen. De behandeling van de pers is de doorlopende illustratie van deze miskenning.'

Het past, volgens deze boze journalist, allemaal wel in 'de naoorlogse sfeer van geheimhouding en onparlementair optreden', waarover de zo gretig tegels lichtende H.W.S. Wuster, de beste journalist van Nederland, (in deze rubriek al meermalen geciteerd) het goed-nederlandse werkwoord bekokstoven heeft gevonden. 'De enige journalisten met wie Schermerhorn op goede voet is, zijn zij die op tijd(zijn tijd) weten te zwijgen of die het met hem eens zijn, meestal beide.' - Deze uitverkorenen komen 'merkwaardig genoeg meteen ook met voorletter en geboortjaar in het register voor'. Het waren echter geen 'gewone' berichtgevende correspondenten, 'maar politieke redacteurs die Schermerhorn welgevallig commentaren schreven'.

De korrespondenten van Reuter en Associated Press worden door de kommissaris-generaal als anti-nederlands bestempeld. Ten onrechte, meent van 't Veer: 'Wie ze in hun werk en persoonlijk leven heeft meegemaakt, Jenkins en Swinton, weet dat zij geen van beiden anti-nederlands waren, maar gewoon uitstekende internationale journalisten die het nieuws gaven zoals het zich aandiende: sec, politiek kleurloos, journalistiek verantwoord.'

Uit de rekonstruktie die van 't Veer geeft van enkele staaltjes van 'anti-nederlandse berichtgeving' blijkt wel hoe weinig de beschuldiging van de anti-nederlandse houding der buitenlandse correspondenten waard was. 'Om dat te constateren' - zo besluit hij - 'hoef je nog niet eens die jaren zelf te hebben meegemaakt met de status van leerling-journalist', een genus waartoe volgens Schermerhorn zowat alle Nederlandse journalisten behoorden. Hij had gelijk. Anders dan die buitenlandse coryfeeën, waren de Nederlandse journalisten, in Nederland én in Indonesië, in 1946 en 1947 bijna allemaal nog in hun leerjaren. Maar misschien mag daar tegenovergesteld worden dat ook de meeste na-oorlogse politici in die tijd leerling-politici waren. Mij lijkt het niet onjuist Schermerhorn zelf, maar ook zijn mede-leden Max van Poll en F. de Boer als leerling-commissaris-generaal aan te duiden. Nederland moest nog heel wat leren eer die Indonesische zaak zo'n beetje geregeld was.'

p a r t i j l i d e n d o n a t e u r

Het was vrijdag 19 februari op het Instituut het gesprek van de dag, prof. Baudets aansluiting bij DS'70. De vorige dag stond het in de krant, althans in het Nieuwsblad van het Noorden. Een beetje merkwaardig eigenlijk, want deze 'hoogleraar in de economische en sociale geschiedenis' was geen lid van de PvdA of zo, al sympathi-

seerde' hij er wel mee. Maar nu vond hij dan de tijd gekomen om zich van de partij 'af te wenden', daartoe geleid door onbehagen over 'de toenemende invloed van Nieuw Links en de buitenlandse politiek vande PvdA'. Daarentegen sprak het financiële programma van DS'70 hem "bijzonder aan". Vandaar.

Beter laat (lid worden van een partij) dan nooit, zal ik maar zeggen. En hiermee zou de zaak zijn afgedaan, ware het niet dat ik nog met het probleem zit hoe zo'n bericht nou in de krant komt, want prof. Baudet mag dan wel samen met burgemeester Berger in de Kamplaan wonen, een prominent/vooraanstaand/invloedrijk/etc. politiek figuur is hij daarmee nog niet. (Tenslotte heeft het ook niet in de krant gestaan dat ene D.E. Mus, na te hebben 'gesympathiseerd' met de PSP, lid is geworden van de PvdA.)

Het op z'n laatste benen lopende studentenblad Der Clercke Cronike reageerde m.i. dan ook op de enige juiste wijze op deze bekering, met het berichtje in de rubriek 'Van het Dorpsfront' (25/2/71):

Prof. Baudet donateur

De Groninger hoogleraar in de economie en sociale geschiedenis Prof. Dr. H. Baudet is donateur geworden van de voetbal vereniging Be Quick.

Prof. Baudet(52) was geen donateur van GVAV; hij sympathiseerde er wel mee. De toenemende invloed van modern georiënteerde hulpmasseur en het aankoopbeleid van GVAV zijn de voornaamste oorzaken, waarom Prof. Baudet zich heeft afgewend van deze club. De door Be Quick voorgestane sanering van het profvoetbal spreekt hen bijzonder aan.

i n t e r n a t i o n a a l

'Moet je nemen. Geeft goeie achtergrondinformatie. Wetenschappelijk verantwoord. Handig als naslagwerk, als je later voor de klas staat. En niet duur' - Met deze en soortgelijke woorden werd mij een jaar geleden de Internationale Spectator - Tijdschrift voor Internationale Politiek aangeprezen. Op mijn beurt beval ik anderen dit blad van harte aan. Want het leek mij inderdaad vrij goed te zijn. Wel een beetje neutraal-voorzichtig en wat deftig, BZ-achtig kortom, maar dat kon moeilijk anders, gezien de instellingen die er achter stonden (en staan): Het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken ('een onakhankelijke, niet politieke instelling') en het Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen ('een onafhankelijke, wetenschappelijke stichting').

De Internationale Spectator bleek een enigszins merkwaardig tijdschrift te zijn. Naast algemene nummers geeft het een heel aantal series uit, waarin per stuk gemiddeld viermaal per jaar Oost-Europa, Azië/Midden-Oosten-, Afrika-, Latijns-Amerika- en Ontwikkelingsnummers uitkomen. Hiervan is de Oost-Europa-serie veruit het best. Vooral omdat daarin kwiek wordt gereageerd op belangrijke ontwikkelingen. Op 22 januari jl. lag er bijv. al een nummertje in de bus met een artikel over 'Polen onder Gomulka 1956-1970 - Het falen van de "Eigen Weg"'. (Aan Kroetsjew werd kort na zijn val een hele aflevering gewijd.)

De Oost-Europa-nummertjes zijn echter volstrekt niet representatief voor de International Spectator. Dat blijkt al gauw als je wat mate-

riaal zoekt over een van de grootste kwesties van de afgelopen jaren - en dat is 'Vietnam' toch wel zou ik denken. Wat valt daarover nu in de laatste vijf jaargangen van dit 'tijdschrift voor internationale politiek' te lezen? Bitter weinig. Afgezien van wat 'boek aankondigingen' eigenlijk niets. Aan het vietnamese probleem is geen enkel artikel(tje) gewijd, laats staan dat er van de jaarlijkse 1700 paginaas enkele zouden zijn gevuld met kanttekeningen over de parijse onderhandelingen of van Ho-tsji-min. Geen sprake van. Niets over dit alles. O ja, toch. Twee artikeltjes zelfs. Het ene dateert van '66 en gaat over de 'Aspects stratégiques du problème Vietnamien', het andere, bestaande uit maar liefst twee delen, draagt de pakkende titel 'Onder het zwaard van Damocles? Katholieken in Noord-Vietnam.'

Een rijke oogst nietwaar. Vooral als men bedenkt dat er wel uitvoerig aandacht wordt besteed aan zulke wereldbewegende zaken als 'De Marrokaanse commune als ontwikkelingskader', 'Het geboortebeperkingsbeleid in Tunesië' en 'Secularisatie en huwelijksvruchtbaarheid in Egypte en Libanon'.

e e n n i e u w t i j d p e r k

Nu we het er toch over hebben, Nico Wilterdink komt in het amsterdamse studentenblaadje Propria Cures tot de konklusie dat het uitblijven van massale protesten tegen de inval in Laos diepere oorzaken moet hebben dan een soort anti-oorlogsmoeheid alleen. Het zit hem volgens Nico in 'de Tijdgeest of zoiets'. Het zou tenminste 'best eens kunnen zijn dat latere historici de inval in Laos zullen karakteriseren als een keerpunt, niet in de oorlog in Zuid-Oost Azië, maar in de geschiedenis van het politieke protest: de inval in Laos betekent dan het einde van een periode van massaal politiek verzet, en het begin van een nieuw Tijdperk van Politieke Apathie (1971-1979), van a-politiek groeps-nonconformisme, retreatisme en links sektarisme.'

Deze ziener duikt ook nog even in het verleden. Hij meent dat de mensen die het optreden in Vietnam en omstreken hardnekkig vergelijken met dat van de Duitsers in WO II, zich schuldig maken aan 'kwelijke demagogie'. Er is een duidelijk verschil; sterker nog: 'de Amerikaanse oorlogsinspanning in Zuid-Oost Azië is op precies het omgekeerde gericht als die van de Duitsers indertijd in bijvoorbeeld Rusland. Terwijl Goebbels c.s. de Duitse terugtrekking voorstelde als een verdediging die tot doel had des te beter te kunnen aanvallen, stelt Nixon c.s. de Amerikaanse inval voor als een verdediging die tot doel heeft zich des te beter te kunnen terugtrekken. Er is in die 27 jaar wel iets veranderd! - aldus PC van 20 februari 1971

t w e e k e e r é é n b e r i c h t

De 34-jarige Walentin Moroz, een lector in de moderne geschiedenis in de Oekraïne-stad Iwano-Frankowsk, is tot een gecombineerde straf van veertien jaar veroordeeld.

Dit meldt, volgens de Britse Times van vandaag, een illegaal Russisch blad. Hij is veroordeeld tot zes jaar gevangenis, drie jaar strafkamp en vijf jaar verbanning. Dergelijke langdurige vrijheidsstraffen worden in het algemeen slechts opgelegd voor spionage en ernstige misdaden. De aanklacht luidde "anti-Sowjet ophitsing en propaganda". Moroz had verscheidene essays geschreven en verspreid (o.m. over Oekraïens nationalisme) die in München en de VS waren uitgegeven.

(NRC/Handelsblad 17/2/71)

LONDON - (Reuter) - De 34-jarige Sowjet-historicus Walentin Moroz is wegens zijn geschriften veroordeeld tot een vrijheidsstraf van veertien jaar. Hij zal daarvan zes jaar moeten doorbrengen in een gevangenis, drie jaar in een strafkamp met een speciaal regime en vijf jaar in een verbanningsoord. Ook naar Sowjet-maatstaven is dit een buitengewoon hard vonnis.

De veroordeling van Moroz is gemeld door het illegale tijdschrift Kroniek der Lopende Gebeurtenissen, dat door leden van de linkse oppositie in de Sowjet-Unie wordt samengesteld en verspreid. Een exemplaar heeft het Londense dagblad The Times bereikt, dat als eerste krant in het westen het vonnis tegen Moroz heeft gepubliceerd.

Het vonnis is op 18 november uitgesproken in een proces, dat achter gesloten deuren werd gevoerd in de Oekraïense stad Iwano-Frankowsk. Moroz is daar lector in de moderne geschiedenis geweest. Hij werd gearresteerd onder de beschuldiging anti-Sowjet geschriften vervaardigd te hebben. Moroz zou onder meer essays over het moderne nationalisme in de Sowjet-republiek Oekraïne geschreven hebben.

Het is de tweede keer dat Moroz een vrijheidsstraf ondergaat. In 1966 werd hij tot vier jaar veroordeeld, eveneens wegens zogenaamde agitatie tegen de Sowjet-staat. Ondanks zijn verblijf in een Sowjet-concentratiekamp bleef hij schrijven. In een van zijn toen gemaakte artikelen merkte hij op: 'Kapitein van de KGB (geheime politie) Kazakow, die kwam kijken hoe ver mijn heropvoeding gevorderd was (dat wil zeggen hoe ver mijn individualiteit was uitgewist) gaf heel eerlijk tegen mij toe: 'Jammer genoeg kunnen wij niet zien wat er onder jouw schedel zit. Als we dat konden, en alles er uit konden gooien wat jou verhindert een normale Sowjet-man te zijn, zouden wij niet zoveel hoeven te praten'.

(Trouw 18/2/71)

c i t a a t v a n d e v o l g e n d e m a a n d

'Het schijnt mij, dat althans de aankomende historicus, de student, voor zijn vorming tot beschaafden mensch, meer gebaat is bij een inzicht, hoe de Europeesche staatsinstellingen in de Middeleeuwen zijn ontstaan, of hoe het Romeinsche keizerrijk verviel, dan bij het omstandige verhaal van de voorgeschiedenis van den wereldoorlog'.

(J. Huizinga, 'De wetenschap der geschiedenis', Verzamelde Werken, dl 7, p. 163)

TER VERKOOP, TEGEN GEREDUCEERDE PRIJS:

Joh. de Vries, Amsterdam - Rotterdam, rivaliteit in economisch-historisch perspectief, fibula nr. 8.

H.Klompmaker, Handel in de Gouden Eeuw, fibula nr. 13.(3 exempl.).

S.Groenveld, De Prins voor Amsterdam, fibula nr. 30. (2 exempl.).

Verkrijgbaar bij Frits Thissen, fiscus van het GHD 'Ubbo Emmius'.

Uit het rijke historische

Leven . . .

